

РЕАЛЬНО ІСНУЮЧЕ БУТТЯ У ФІЛОСОФСЬКИЙ РЕТРОСПЕКТИВІ: АНТИЧНІСТЬ І СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Новатарська А.С., студ. гр. ЕК-71

В історії філософії можна виділити три виразних тенденції пересування центру тяжіння філософських інтересів на осі «суб'єкт-об'єкт»:

1) класична течія – акцентування об'єктної, буттєвої сторони осі. Дійсність – буття збуджує людське пізнання, виявляє принципові проблеми, ставить питання і вимагає відповіді;

2) течія, в якій відбулося пересування центру тяжіння на суб'єктну сторону осі «суб'єкт-об'єкт». Започаткована Р. Декартом, ця мережа не стільки виявляє, скільки інтерпретує факти дійсності згідно за своєю системою, вона ніби опредмечена в реальному світі;

3) течія, укорінена на суб'єктивній стороні осі «суб'єкт-об'єкт», але відхилилась від самої думки до її зовнішньої, мовної експресії. Слід спочатку зосередитись на мові, пізнати її структуру, щоб очистити від віковичних неточностей і вад, а потім дослідити пізнавальну функцію як мови природної, так і мов різних дисциплін.

Представники «класичної старовини» мілетської школи кладуть в основу світу якусь матеріальну стихію, а Парменід вводить поняття «буття», яке є вічним і незмінним, тотожним самому собі. Піфагорійці і Платон обмежив цю тотожність обсягом чисел або обсягом родової єдності, яку створювали ідеї. Аристотель вважав, що лише конкретні речі, існуючи як самостійні суб'єкти-субстанції, є принциповим способом існування. Вони існують завдяки своїй «формі». В епоху еллінізму виникає епікурейство і стоїцизм, які свою увагу зосредили насамперед на справах людини та її щастя. В античних філософських ученнях аналізується не сама дійсність-буття, а лише так чи інакше зрозуміла інтелектуальна візія дійсності. Об'єктом аналізу і вивчення для античних філософів є не «світ-дійсність», а лише пізнання цього «світу». Християнська античність, як і ранне середньовіччя, не відрізняло принципово філософії від теології, під філософією розумівся весь стиль поведінки людини – в тому числі і в зв'язку з Євангелієм. Теорія Орігена про відвічне існування душ служили своєрідним знаряддям алегоричного тлумачення Біблії.

Три факти визначили розвиток середньовічної філософії і культури: виникнення університетів у Європі; відкриття нових філософських впливів – аристотелізм і арабська філософія; постання нових орденів, які дали світу таких мислителів, як Альберт Великий і Тома Аквінат у домініканців.

Тома Аквінат, прийнявши концепцію буття, яке складається з сутності та існування, принципово відкинув дорогу Ансельма й онтологів, звертаючи увагу на те, що про існування чогось можна стверджувати лише на

підставі фактів існування. Як теолога Тому Аквінського цікавили насамперед 2 ключові проблеми: 1) людське розуміння Бога, як джерела і мети всякого буття; 2) розуміння людини як адресата Божого Одкровення, як такої, що шукає сенс життя.

Тома Аквінський звернув увагу, що акт існування чогось є тим, «завдяки чому» це щось є реальним, дійсним. Адже, якщо можна було б звести існування якоїсь речі до її змісту-сутності, ототожнити їх, то існування було б «властивістю» даної речі. При такому припущенні існували б такі абстракції, як «кінь у собі» або «людина у собі», що є чистим абсурдом. Концепція похідного буття, яке складається з сутності і існування як нетотожних складових частин речі, лежить в основі розуміння самого факту існування Бога, Котрий лише Він єдиний – являє Себе в такому розумінні дійсності як Перше Буття.

Джерелом концепції іншого великого СВФ мислителя Іоана Дунса Скота була думка Авіценни про «три природи». Перша природа – це конкретна субстанція, друга природа є поняття про першу природу. Поняття це існує лише в мисленні пізнавального суб'єкта. Слід ще вирізнити «третю природу», котра не існує ані в природі, ані в мисленні, а є необхідним набором конститутивних властивостей якоїсь речі.

Створення перших природ полягає якби у «вливанні» існування у треті природи Богом. Буття як перший предмет нашого пізнання і водночас основа пізнання всього є невизначеною у собі структурою, що відрізняється від усіх конкретних визначень. Втім, якщо буття остаточно за своєю структурою було б простим і нескладним, то ми не знайшли б жодного чинника, «завдяки якому» ми змогли б відрізнити одне буття від іншого. У. Оккам у розумінні дійсності і самого буття стверджував, що єдиною існуючою природою є природа одинична.

Засадничий переворот Декарта полягає у перенесенні центру тяжіння пізнання і обґрунтування з об'єкта на суб'єкт. Використовуючи дистанцію «поняття об'єктивного» і «поняття суб'єктивного», Декарт звернув увагу, що в «об'єктивному понятті» немає нічого з пізнавального змісту, чого не було виражено у «суб'єктивному понятті». Як не дивно, але вся Європа пройнялася картезіанством, зробила предметом пізнання «ідеї», а не дійсні речі. Мала помилка на початку у розумінні буття спричиняє лавину помилок і непорозумінь.

Література:

1. Аристотель. Сочинения в 4-х томах. Т.1.М.: Мысль, 1976 – 550 с.
2. Корет Е. Основы метафизики. К.: Тандем, 1998 – 248 с.
3. Сагадеев А.В. Ибн-Сина (Авиценна). – М.: Мысль, 1980. – 239 с.

Наук. кер. – Кобяков О.М., доц. каф. філософії, к.т.н.